

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Γ. Μ. Βιζυηνός: το μόνον της ζωής του ταξείδιον... στο
διήγημα»

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΚΩΤΣΑΚΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Γ. Μ. Βιζυηνός: *το μόνον της ζωής του ταξείδιον...* στο διήγημα

Δημιουργός

Καλλιόπη Κωτσάκη

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Β΄ Λυκείου

Χρονολογία

Ιούνιος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

4 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο μαθήματος.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την υλοποίηση του συγκεκριμένου σεναρίου χρησιμοποιούνται διδακτικοί μέθοδοι που ευνοούν την ενεργοποίηση των μαθητών και τη συνεργασία μεταξύ τους, καθώς η ενεργητική συμμετοχή στην εκπαιδευτική διεργασία θεωρείται σημαντική για την αποτελεσματική μάθηση. Για τον λόγο αυτό είναι βασική προϋπόθεση η εξοικείωση των μαθητών με τις εξής διδακτικές μεθόδους: καταιγισμό ιδεών,

ταυτόχρονη συζήτηση ανά ζεύγη (εταιρική), ομαδοσυνεργατική. Στο σενάριο οι διδακτικές μέθοδοι εναλλάσσονται με τον κατευθυνόμενο διάλογο και την εισήγηση (μετωπική διδασκαλία).

Το σενάριο προσπαθεί και να αξιοποιήσει τις ΤΠΕ χρησιμοποιώντας εφαρμογές Web 2.0. Οι μαθητές πρέπει να έχουν ευχέρεια στη χρήση α) του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου, β) του συννεφόμενου, στην εφαρμογή [του Tagxedo](#), και γ) της δημιουργίας κολάζ [Collage Maker](#) ή [Photovisi](#). Ειδικά με το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου είναι καλό να είναι εξοικειωμένοι όλοι οι μαθητές καθώς οι εργασίες τους, ομαδικές και ατομικές, αναρτώνται στο ιστολόγιο του μαθήματος¹. Επιπλέον, η χρήση του ιστολογίου από τους μαθητές προϋποθέτει την εξοικείωσή τους με τον τρόπο ανάρτησης κειμένων, εισαγωγή εικόνας κλπ.

Αν λάβουμε υπόψη πως α) στόχος του σεναρίου είναι η διδασκαλία των χαρακτηριστικών του διηγήματος και β) ότι το σενάριο είναι εισαγωγικό (που σημαίνει ένα χρονικό όριο τεσσάρων ωρών), απαιτείται από τον εκπαιδευτικό μια πολύ καλή οργάνωση της διδασκαλίας του, τέτοια που αφενός η συμμετοχή και το ενδιαφέρον των μαθητών να διατηρηθεί και τις τέσσερις διδακτικές ώρες και αφετέρου οι στόχοι του σεναρίου να επιτευχθούν. Ας μην ξεχνάμε πως με το σενάριο βρίσκεται στο κέντρο του μαθησιακού προβληματισμού μας το διήγημα, μια αφήγηση που χαρακτηρίζεται από πυκνότητα και συντομία. Αναλογικά αυτά τα χαρακτηριστικά πρέπει να έχει και η οργάνωση της διδασκαλίας μας.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

---

¹ Η εξοικείωση με το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου προϋποθέτει την καλή γνώση του συγκεκριμένου προγράμματος. Για αυτό ο εκπαιδευτικός σε συνεργασία με τον καθηγητή της πληροφορικής φροντίζει οι μαθητές να γνωρίσουν το πρόγραμμα και τις δυνατότητες του και στη συνέχεια με την συχνή εφαρμογή του να εξοικειωθούν.

Το σενάριο στηρίζεται

Το σενάριο αντλεί

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο προτείνει την ανάγνωση του διηγήματος του Γεωργίου Βιζυηνού, *Το μόνον της ζωής του ταξίδιον*, επιδιώκοντας την ανάδειξη των χαρακτηριστικών του διηγήματος, ως βασικού είδους της αφηγηματικής πεζογραφίας και παράλληλα την κατανόηση της συμβολικής διάστασης του ταξιδιού. Οι μαθητές με την ανάγνωση του διηγήματος εντοπίζουν την αρχιτεκτονική του διάρθρωση και την αντιστοιχία της συγκεκριμένης δομής με το θέμα. Διερευνούν τους αφηγηματικούς τρόπους και τον γλωσσικό κώδικα του αφηγητή του στην προσπάθειά του να αποδώσει την συνολική αίσθηση της ζωής των προσώπων του διηγήματος. Μελετούν τα πορτρέτα των ηρώων μέσα από σκηνές της ζωής τους και προσπαθούν να δουν τον τρόπο που συμπληρώνουν την ψυχογραφία του πρωταγωνιστή. Τέλος, σε ένα παράλληλο επίπεδο γνωρίζουν το ακίνητο ταξίδι του ασάλευτου ταξιδιώτη πρωταγωνιστή σε μια προσπάθεια να γνωρίσουν το «μόνον της ζωής του ταξίδιον».

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το σχολικό εγχειρίδιο *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, β' τεύχος, στην ενότητα Νέα Αθηναϊκή σχολή περιλαμβάνει και κείμενα πεζογραφίας, που τη συγκεκριμένη περίοδο (1880 και μετά) σημειώνει αλματώδη ανάπτυξη. Στην εισαγωγική ενότητα για την πεζογραφία σημειώνεται α) η στροφή προς τον χώρο της ηθογραφίας με αποτέλεσμα τη συγγραφή των πρώτων λογοτεχνικών έργων της εθνικής πεζογραφίας και β) το φιλολογικό γεγονός της διεξαγωγής του πρώτου στο είδος του διαγωνισμού «προς συγγραφήν ελληνικού διηγήματος» από το περιοδικό *Εστία*. Τόσο η αναφορά του όρου «εθνική πεζογραφία» όσο και ο διαγωνισμός με στόχο τη συγγραφή

ελληνικού διηγήματος αποτελούν σημεία προβληματισμού για τους μαθητές, καθώς τα βιώματά τους δεν τους βοηθούν στην κατανόηση τέτοιων όρων. Έτσι με στόχο την κατανόηση και τη γνώση του ελληνικού διηγήματος το συγκεκριμένο σενάριο προσπαθεί να αναδείξει τα χαρακτηριστικά του, επιλέγοντας να διαβάσουν οι μαθητές ένα διήγημα του Γ. Βιζυηνού. Αν και η μήτρα του διηγήματος εξελίσσεται, εν τούτοις η γραμματολογική σημασία του Γ Βιζυηνού ως διηγηματογράφου επιτρέπει την ανάγνωση των διηγημάτων του με στόχο την γνώση των γνωρισμάτων του διηγήματος εν γένει.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με το σενάριο επιδιώκουμε οι μαθητές:

- Να κατανοήσουν την πολυσημία του ταξιδιού.
- Να γνωρίσουν το ταξίδι ως απόδραση από την πραγματικότητα διά της φαντασίας.
- Να αντιληφθούν την ταύτιση του «ασάλευτου» ταξιδευτή με την επιθυμία και το όνειρο, αναδεικνύοντάς τον ως φιγούρα πολύ πιο ελκυστική από τον πραγματικό.
- Να αντιληφθούν το ταξίδι και ως σύμβολο του μακρινού και τελευταίου ταξιδιού για κάθε ταξιδιώτη της ζωής.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με το σενάριο επιδιώκουμε οι μαθητές:

- Να κατανοήσουν την έκταση του διηγήματος ως προσπάθεια της αφηγηματικής πεζογραφίας «να αποδώσει με έμφαση μια ειδική εντύπωση της ζωής και του κόσμου με τη μεγαλύτερη δυνατή οικονομία μέσων» (Αθανασόπουλος 2005: 112).

- Να αντιληφθούν τον τρόπο που ο πραγματολογικός χαρακτήρας του διηγήματος συνδυάζεται με την ποιητική ατμόσφαιρα, αναδεικνύοντας την αφηγηματική ικανότητα του δημιουργού.
- Να γνωρίσουν τον τρόπο που ο διηγηματογράφος αποκαλύπτει την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης φύσης και εμπειρίας στο πρόσωπο του ήρωα ή των ηρώων του διηγήματος.
- Να γνωρίσουν τον τρόπο με τον οποίο ο διηγηματογράφος μέσα από την αφήγηση ενός μεμονωμένου επεισοδίου (ειδικό) μπορεί να προσφέρει στον αναγνώστη μια ολοκληρωμένη παρουσίαση του πρωταγωνιστή και μια συνολική αίσθηση της ζωής του (γενικό).
- Να κατανοήσουν την αναλογία θέματος και δομής του διηγήματος.

Γραμματισμοί

Με την ολοκλήρωση της διδασκαλίας οι μαθητές θα μπορούν:

- Να εντοπίζουν:
  - ✓ Το σκηνικό πλαίσιο του διηγήματος (τόπο, χρόνο, πρόσωπα)
  - ✓ Τους κύριους χαρακτήρες και να αιτιολογούν τη φύση τους καθώς αυτή ξεδιπλώνεται στις σκηνές του διηγήματος
  - ✓ Το γεγονός που αποδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντικό για τη ζωή του ήρωα.
  - ✓ Τη λογοτεχνικότητα του διηγήματος και να την αιτιολογούν.

Επομένως με την ολοκλήρωση της διδασκαλίας του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές να μπορούν να εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά του διηγήματος και να αναδεικνύουν τον ρόλο και τη λειτουργία τους στο κείμενο.

- Να αποκωδικοποιούν το ταξίδι α) ως «κίνηση»-διακύμανση της ψυχής και της φαντασίας και β) ως σύμβολο του μακρινού και τελευταίου «ταξιδιού» (το ταξίδι του θανάτου).
- Να επικοινωνούν και να συνεργάζονται μεταξύ τους και με τον εκπαιδευτικό στο ιστολόγιο του μαθήματος, καθώς αναρτούν τις εργασίες τους και ανταλλάσσουν απόψεις.

- Να αναφέρονται με λόγο προφορικό (κυρίως) και γραπτό στα χαρακτηριστικά του διηγήματος και στο «φανταστικό ταξίδι» που πραγματοποιεί ένας «ασάλευτος ταξιδευτής».

Επίσης, με την αξιοποίηση των ΤΠΕ, όταν ολοκληρωθεί η εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου, οι μαθητές θα μπορούν

- να αναζητούν πληροφορίες σε συγκεκριμένους διαδικτυακούς τόπους ανάλογους του γνωστικού αντικείμενου και της έρευνας (H/Y με σύνδεση στο διαδίκτυο, φυλλομετρητής Mozilla firefox, Google Chrome κ.ά., μηχανή αναζήτησης Google, YouTube).
- Να αναζητούν στα ηλεκτρονικά λεξικά (Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας) τη χρήση, ερμηνεία, ετυμολογία λέξεων και εκφράσεων με στόχο την ανάπτυξη αλλά και τη βελτίωση της εκφραστικής τους ικανότητας.
- Να δημιουργούν συννεφολέξο (<http://www.tagxedo.com/>) με τις λέξεις που εκφράζουν τις προσδοκίες τους από την ανάγνωση του συγκεκριμένου κειμένου και να αιτιολογούν την επιλογή της συγκεκριμένης διαδικτυακής μικροεφαρμογής του Web 2.0.
- Να αποτυπώνουν σε κολάζ (<http://www.fotor.com/features/collage.html> ή [Photovisi](http://www.photovisi.com/)) αποσπάσματα του διηγήματος συνδυάζοντας την εικόνα με το λεκτικό κείμενο της αναγνωστικής τους πρόσληψης.
- Να δημιουργούν σύντομες παρουσιάσεις (PowerPoint). Η επιλογή των αποσπασμάτων των λεκτικών κειμένων και των εικόνων (πίνακες ζωγραφικής, φωτογραφίες ή/και σκίτσα) παρουσιάζει μια δημιουργική ανάγνωση του κειμένου.
- Να χρησιμοποιούν το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου για να παρέμβουν σε ένα κείμενο (υπογράμμιση, αλλαγή γραμματοσειράς, αλλαγή χρώματος κλπ.) με στόχο την καλύτερη μελέτη του κειμένου και την κατανόηση της ποιητικής του με την ανάδειξη των πολλαπλών εκδοχών και δυνατοτήτων του.

Διδακτικές πρακτικές

Το σενάριο εφαρμόζεται σε τέσσερις διδακτικές ώρες. Εργαζόμαστε την πρώτη διδακτική ώρα στην αίθουσα διδασκαλίας με τη χρήση φορητού Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο και βιντεοπροβολέα και τις υπόλοιπες τρεις ώρες στο εργαστήριο της πληροφορικής. Το χρονικό περιθώριο των τεσσάρων διδακτικών ωρών απαιτεί μια καλά οργανωμένη διδασκαλία με συμμετοχή των μαθητών. Για αυτό τον λόγο κάθε διδακτική ώρα ο διδάσκων δίνει ένα φύλλο εργασίας-παρακολούθησης της διδασκαλίας, στο οποίο αναφέρονται επιγραμματικά τα εξής: τι θα διδαχθεί, οι ερωτήσεις που θα «κινήσουν» τη διδασκαλία και η εργασία (ατομική ή ομαδική) για το σπίτι. Έτσι ο κάθε μαθητής ανά πάσα στιγμή μπορεί να ανακαλέσει γνώση, να ζητήσει επεξηγήσεις ή να ζητήσει να του λυθούν απορίες.

Κατά τη διδασκαλία του σεναρίου εναλλάσσονται διδακτικές μέθοδοι όπως η εισήγηση, ο κατευθυνόμενος διάλογος, ο καταιγισμός ιδεών, η συζήτηση ανά ζεύγη (εταιρική) και η εργασία σε ομάδες, που αποτελεί την κυρίαρχη διδακτική μέθοδο.

Με την αξιοποίηση των ΤΠΕ μπορεί να επιτευχθεί η εμβάθυνση στο γνωστικό αντικείμενο, καθώς αναδεικνύουν αφενός τις δυνατότητες του λογοτεχνικού κειμένου βοηθώντας στην κατανόηση της ποιητικής του, και αφετέρου τις δημιουργικές πρωτοβουλίες των μαθητών, που αποτυπώνονται σε κείμενα απλά και πολυτροπικά.

Την πρώτη διδακτική ώρα γνωστοποιούνται οι στόχοι της διδασκαλίας του σεναρίου το οποίο είναι εισαγωγικό για το διήγημα και ανιχνεύονται οι προσδοκίες των μαθητών για το σενάριο με την υπογράμμιση της λέξης *ταξείδιον* στον τίτλο. Την δεύτερη διδακτική ώρα εξομαλύνεται γλωσσικά το κείμενο και με την αφήγηση της υπόθεσης γίνεται μια πρώτη αναφορά στον τόπο, τον χρόνο και τα πρόσωπα. Εντοπίζεται η αρχιτεκτονική διάρθρωση του κειμένου και ο κόσμος του και αναδεικνύεται η σύζευξη πραγματικότητας και φαντασίας. Την τρίτη διδακτική ώρα οι μαθητές σε έξι τετραμελείς ομάδες αναδεικνύουν το βασικό γεγονός του κειμένου, την αντιστοιχία θέματος και δομής, τους αφηγηματικούς τρόπους και τον γλωσσικό του κώδικα, τα πρόσωπα που συμπληρώνουν την ψυχογραφία του πρωταγωνιστή, την

προσωπικότητα του ασάλευτου ταξιδευτή. Ο επίλογος του σεναρίου, η τέταρτη διδακτική ώρα, αιτιολογεί γιατί το κείμενο του Γ. Βιζυηνού *το μόνον της ζωής του ταξείδιον* είναι διήγημα με την αναφορά των γνωρισμάτων του διηγήματος εν γένει.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Στην αίθουσα διδασκαλίας συζητήσαμε για τους λογοτεχνικούς διαγωνισμούς ποίησης και πεζογραφίας με αφορμή την ανακοίνωση στους μαθητές του Πανελληνίου Μαθητικού Διαγωνισμού Ποίησης και Διηγήματος από την Πανελλήνια Ένωση Λογοτεχνών. Αναφερθήκαμε στη διεξαγωγή του πρώτου διαγωνισμού «προς συγγραφήν ελληνικού διηγήματος», που προκηρύχτηκε από το περιοδικό *Εστία* και σημειώσαμε τη συμβολή της, ως το κυριότερο περιοδικό της εποχής, στη γέννηση και την καταξίωση του νεοελληνικού διηγήματος. Από τη συζήτηση προέκυψαν ερωτήματα όπως *πότε ένα αφηγηματικό κείμενο χαρακτηρίζεται διήγημα; Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του; ποια είναι η θεματογραφία των σύγχρονων διηγηματογράφων; Πόσο δύσκολο είναι να γράψει κάποιος διήγημα;* Η συζήτηση που άνοιξε ήταν η αφορμή για το εισαγωγικό σενάριο για το διήγημα. Αλλά και ένας ακόμη λόγος: το διήγημα είναι συνήθως μια σύντομη μορφή αφήγησης. Αυτό σημαίνει φροντισμένη αρχιτεκτονική διάρθρωση, προσεγμένος γλωσσικός κώδικας, επιλογή του σημαντικού. Αυτά είναι τα ζητούμενα του γραπτού λόγου και στην καθημερινότητα μας: πυκνότητα και ακριβολογία. Αυτά ζητάμε και από τα γραπτά κείμενα των μαθητών μας.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Στο σχολικό ανθολόγιο *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Β' τεύχος*, στην εισαγωγή για την Νέα Αθηναϊκή Σχολή και στην ενότητα για την πεζογραφία επισημαίνεται η προσπάθεια να «γραφούν πρωτότυπα έργα προσαρμοσμένα στη σύγχρονη ζωή και να

δημιουργηθεί έτσι εθνική πεζογραφία»². Επίσης, τονίζονται δύο φιλολογικά γεγονότα που συνέβησαν το 1883 και έδωσαν ώθηση στην καλλιέργεια του ηθογραφικού διηγήματος «το πρώτο είναι η δημοσίευση των αποκαλυπτικών για την εποχή τους διηγημάτων του Γεωργίου Βιζυηνού “Το αμάρτημα της μητρός μου” και “Ποίος ήταν ο φονεύς του αδελφού μου” και το δεύτερο η διεξαγωγή του πρώτου στο είδος διαγωνισμού «προς συγγραφήν ελληνικού διηγήματος», του περιοδικού *Εστία*».³

Επιπλέον, στην εισαγωγή και στην ενότητα για το μυθιστόρημα δίνονται τα χαρακτηριστικά του συγκριτικά με τα χαρακτηριστικά του διηγήματος.

Θυμίζουμε πως στο ανθολόγιο συμπεριλαμβάνονται αρκετά διηγήματα (ολόκληρα ή αποσπάσματα) από τη Νέα Αθηναϊκή Σχολή, τη γενιά του '30 και τη νεότερη πεζογραφία. Επομένως, ένα εισαγωγικό σενάριο για το διήγημα και τα χαρακτηριστικά του μπορεί να συντείνει στην αναγνωστική εμπειρία των μαθητών.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο συγκεκριμένο σενάριο η αξιοποίηση των ΤΠΕ επιδιώκει οι μαθητές να κατανοήσουν την ποιητική του διηγήματος και να εκφράσουν δημιουργικά και κριτικά τη γνώμη τους.

Η δημιουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ στο συγκεκριμένο σενάριο επιδιώκεται:

- Με την αναζήτηση πληροφοριών σε συγκεκριμένους διαδικτυακούς τόπους, ανάλογους του γνωστικού αντικείμενου και της έρευνας (Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο, φυλλομετρητής Mozilla Firefox, Google Chrome, κ.ά., μηχανή αναζήτησης Google, YouTube)
- Με την αναζήτηση στα ηλεκτρονικά λεξικά (Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας) τη χρήση, ερμηνεία, ετυμολογία λέξεων και εκφράσεων με στόχο την ανάπτυξη αλλά και τη βελτίωση της εκφραστικής τους ικανότητας.

² *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Β' τεύχος*, 8. Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2001.
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3561,14816/>

³ Ο.π. 8-9.

- Με τη χρήση του ιστολογίου του μαθήματος, όπου οι μαθητές αναρτούν τις εργασίες τους και επικοινωνούν και συνεργάζονται μεταξύ τους και με τον εκπαιδευτικό.
- Με την εφαρμογή <http://www.tagxedo.com/> που δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να δημιουργήσουν «σύννεφα λέξεων» (word clouds) που βοηθάνε τους μαθητές να εξοικειωθούν με τις λέξεις που εμπεριέχονται σε αυτά και να αναπτύξουν τη γλωσσική τους ικανότητα.
- Με τη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων καθώς οι μαθητές δημιουργούν ψηφιακά κολάζ (<http://www.fotor.com/features/collage.html> ή <http://www.photovisi.com/>) και απλές παρουσιάσεις με το PowerPoint. Ο συνδυασμός λεκτικού κειμένου και εικόνας, παρουσιάζει μια άλλη ανάγνωση του κειμένου.
- Με τη χρήση του Προγράμματος επεξεργασίας κειμένου που δίνει τη δυνατότητα στον μαθητή να καταθέσει την άποψή του σε γραπτό λόγο, ορθογραφημένο, με παραγράφους, ευανάγνωστο και ελκυστικό.

Κατά συνέπεια οι ΤΠΕ αξιοποιούνται ως εργαλεία που εξυπηρετούν την αναζήτηση και συλλογή πληροφοριών μέσω της κατευθυνόμενης και ελεύθερης πλοήγησης στο διαδίκτυο, ως εργαλεία που μπορούν να αναδείξουν την κατασκευαστική πλευρά της λογοτεχνίας (δραστηριότητες παρέμβασης στο λογοτεχνικό κείμενο με στόχο την επισήμανση της ποιητικής του) και τη δημιουργική έκφραση των μαθητών μέσω της κατασκευής απλών και πολυτροπικών κειμένων.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Γεώργιος Βιζυηνός, «[Το μόνον της ζωής του ταξιδιον](#)». Στο *Νεοελληνικά Διηγήματα*, επιμ. Π. Μουλλάς, 168-201. Αθήνα: Εστία, 1998.

Κώστας Ουράνης, «Ακίνητα ταξίδια». *Αποχρώσεις*, 42-43. Αθήνα: Εστία, 1956¹.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Ταινίες

[Το μόνον της ζωής του ταξείδιον](#), Λάκης Παπαστάθης, 2001.

[Το μόνον της ζωής του ταξείδιον](#), [απόσπασμα 3.44'] από την ταινία του Λάκη Παπαστάθης.

Τραγούδια

«[Ο αποχωρισμός, \(το παιδί\)](#)» από το cd *Το αμάρτημα της μητρός μου*, στίχοι: Γεώργιος Βιζυηνός, μουσική και ερμηνεία: Νίκος Ξυδάκης.

«[Ο αποχωρισμός \(η μάνα\)](#)» από τον δίσκο *Ανθολογία*, στίχοι: Γεώργιος Βιζυηνός, μουσική: Γιάννης Σπανός και ερμηνεία: Γιάννης Πουλόπουλος.

Ιστοσελίδες

Πύλη για την ελληνική γλώσσα: [Λεξικό της κοινής νεοελληνικής](#)

[Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού](#)

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η διδακτική ώρα

Εργαζόμαστε με την ολομέλεια του τμήματος στην αίθουσα διδασκαλίας. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη φορητού ηλεκτρονικού υπολογιστή με σύνδεση στο διαδίκτυο. Ο εκπαιδευτικός γνωστοποιεί στους μαθητές πως το διδακτικό σενάριο που ακολουθεί τις επόμενες τέσσερις διδακτικές ώρες είναι εισαγωγικό για το διήγημα. Έτσι σημειώνει θα γνωρίσουμε τα χαρακτηριστικά του διηγήματος και παράλληλα θα προσπαθήσουμε να αντιληφθούμε πως ένα φανταστικό ταξίδι αποτυπώνεται στη λογοτεχνία και ο αναγνώστης το βιώνει ως μια ξεχωριστή εμπειρία.

Τονίζει δε πως η επίτευξη των στόχων του συγκεκριμένου εισαγωγικού σεναρίου θεωρείται πλήρης αν το σενάριο λειτουργήσει, και ως προς το παράλληλο επίπεδο, και γίνει αφορμή για την ανάγνωση κειμένων στα οποία αποτυπώνονται ποικίλες εκφάνσεις του ταξιδιού. Υπογραμμίζει πως το σενάριο στηρίζεται στον

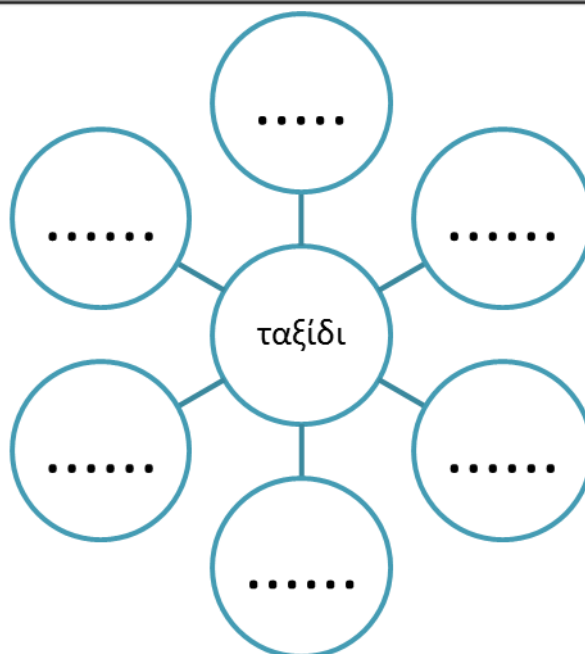

προφορικό και στον γραπτό λόγο. Η χρήση του προφορικού λόγου ίσως υπερτερεί του γραπτού σε μια συνειδητή προσπάθεια από τη διδάσκουσα να γίνει κατανοητό στους μαθητές πως και ο προφορικός λόγος οφείλει να έχει δομή, συγκρότηση, συνοχή, απόδειξη, συγκεκριμένο γλωσσικό κώδικα και αντίστοιχο ύφος. Σε αυτή την κατεύθυνση με την έναρξη κάθε διδακτικής ώρας μοιράζει ένα φύλλο εργασίας, όπου σημειώνονται τα ερωτήματα που θα χρησιμοποιηθούν στη διδασκαλία. Στόχος της συγκεκριμένης ενέργειας είναι το φύλλο εργασίας να αποτελέσει για τον μαθητή ένα είδος πυξίδας για κάθε λεπτό της διδασκαλίας. Παράλληλα η καταγραφή των ερωτήσεων επιδιώκει να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό στη σύνταξη εύστοχων ερωτήσεων επικεντρωμένων στους στόχους του σεναρίου.

Ακολούθως ο εκπαιδευτικός μοιράζει σε φωτοτυπία το διήγημα του Γεωργίου Βιζυηνού, «[Το μόνον της ζωής του ταξείδιον](#)» (αναφέρει πως το διήγημα βρίσκεται και σε ψηφιακή μορφή στο Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού). Καθώς μοιράζει τις φωτοτυπίες, γνωστοποιεί και την ομότιτλη, με το διήγημα του Βιζυηνού, [ταινία του Λάκη Παπαστάθη](#) με την υπόδειξη οι μαθητές να την παρακολουθήσουν στο σπίτι τους (καλό θα ήταν μέχρι την επόμενη διδακτική ώρα).

Αφού ολοκληρώσει το μοίρασμα των φωτοτυπιών σημειώνει τον τίτλο του διηγήματος στον πίνακα και καλεί δύο μαθητές, που τους ορίζει ως γραμματείς της ώρας, τον ένα για να σημειώνει στον πίνακα της αίθουσας και τον άλλον για να δημιουργήσει το συννεφόμελο. Στη συνέχεια θέτει στην ολομέλεια τα ερωτήματα: Τι «κουβαλά» μαζί της η λέξη «ταξίδι» γενικά και πού μπορεί να παραπέμπει η λέξη «ταξείδιον» στον τίτλο του κειμένου; Ο πρώτος γραμματέας με υπόδειξη της εκπαιδευτικού σχηματίζει στον πίνακα το παρακάτω σχήμα

Στη συνέχεια η διδάσκουσα ζητάει από την ολομέλεια να απαντήσει στο πρώτο ερώτημα που έθεσε. Τις απαντήσεις των μαθητών σημειώνει στους κύκλους ο πρώτος γραμματέας. Έπειτα με καταιγισμό ιδεών καταγράφει στον πίνακα τις απαντήσεις της ολομέλειας για το δεύτερο ερώτημα ο δεύτερος γραμματέας. Με τις συγκεκριμένες ενέργειες ο εκπαιδευτικός προσδοκά η ολομέλεια να αντιληφθεί την πολυσημία του ταξιδιού και να εκφράσει τις προσδοκίες της για το τι περιμένει να διαβάσει σε ένα κείμενο που έχει τον συγκεκριμένο τίτλο. Μάλιστα με τις απαντήσεις της ολομέλειας στο δεύτερο ερώτημα και χρησιμοποιώντας την διαδικτυακή μικροεφαρμογή του [Web 2.0 Tagxedo](#) ο γραμματέας σχηματίζει το συννεφόλεξο των απαντήσεων, τοποθετώντας τις ως κείμενο σε σχήμα που η ολομέλεια προτείνει και που συνάδει με τις προσδοκίες της ανάγνωσης του κειμένου και το αποθηκεύει ως jpeg στον φάκελο για το σενάριο, που ο εκπαιδευτικός έχει δημιουργήσει.

Στη συνέχεια η διδάσκουσα επισημαίνει για άλλη μια φορά πως με την ολοκλήρωση της διδασκαλίας του σεναρίου επιδιώκει οι μαθητές να γνωρίζουν και να μπορούν να εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά του διηγήματος και να

αντιλαμβάνονται το ταξίδι και ως απόδραση από την πραγματικότητα δια μέσου της φαντασίας, ιδιαίτερα όταν γνώρισμα της πραγματικότητας είναι ο καταναγκασμός. Για εξοικονόμηση του χρόνου το διήγημα θα διαβαστεί στο σύνολό του από τους μαθητές στο σπίτι, όμως επειδή είναι σημαντικό να ακουστεί ο λόγος του Γ. Βιζυηνού στην τάξη, (εδώ ο διδάσκων αναφέρεται συνοπτικά στη γραμματολογική σημασία του έργου του Γ. Βιζυηνού) ο εκπαιδευτικός επιλέγει το απόσπασμα «Μετά πολλήν ώραν σιωπής.... Ως εκεί πέρα, είπε, μ' εβάσταξε να ταξιδέψω!...» και το διαβάσει με εκφραστική ανάγνωση.

Λίγο πριν την ολοκλήρωση της διδακτικής ώρας ο εκπαιδευτικός α) μοιράζει στους μαθητές το φύλλο ανάγνωσης με την επισήμανση να διαβαστεί οπωσδήποτε το κείμενο καθώς η ανάγνωση του είναι απαραίτητη για τη διδακτική επιτυχία του σεναρίου και ο κάθε μαθητής να εντοπίσει λέξεις, φράσεις, παραγράφους που δυσκολεύεται να κατανοήσει καθώς έτσι θα γίνει την επόμενη φορά γρήγορα η νοηματική εξομάλυνση και β) σημειώνει πως το σενάριο μεταφέρεται και στο ιστολόγιο του μαθήματος. Κατά συνέπεια, οι εργασίες του τμήματος (κείμενα, κολάζ, πίνακες κ.ά.) θα αναρτώνται και στον χώρο του ιστολογίου με την προτροπή εκ μέρους του να επικοινωνούν και να συνεργάζονται οι μαθητές και ασύγχρονα.

2^η διδακτική ώρα

Εργαζόμαστε στο εργαστήριο Πληροφορικής. Αρχικά, καθώς στο εργαστήριο διαθέτουμε περίπου δεκαπέντε υπολογιστές, επιλέγουμε να εργαστούμε με την ταυτόχρονη συζήτηση ανά ζεύγη (εταιρική). Έτσι οι μαθητές ανά δύο κάθονται μπροστά σε έναν υπολογιστή και μπορούν ακολουθώντας τα βήματα: Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού–Ανθολόγιο Λογοτεχνίας–[Γεώργιος Βιζυηνός–«Το μόνον της ζωής του ταξείδιον»](#) να φέρουν μπροστά τους το διήγημα. Στη συνέχεια με την προτροπή του διδάσκοντος το κάθε ζευγάρι αντιγράφει το διήγημα σε ένα έγγραφο Word και το αποθηκεύει στον Η/Υ, όπου θα δουλέψει για τις τρεις επόμενες διδακτικές ώρες. Υπενθυμίζονται για άλλη μια φορά οι στόχοι του σεναρίου. Αμέσως μετά ο εκπαιδευτικός εξομαλύνει γλωσσικά το κείμενο, εάν χρειάζεται ανάλογα με τις

ερωτήσεις-απορίες των μαθητών και στη συνέχεια ζητάει από ένα ζευγάρι να αφηγηθεί την υπόθεση. Καθώς το ζευγάρι των μαθητών αφηγείται την υπόθεση, γίνεται μια πρώτη αναφορά στον τόπο, τον χρόνο και τα πρόσωπα του κειμένου. Ο εκπαιδευτικός θέτει το ερώτημα: αφού διαβάσατε το κείμενο, ακούσατε και την αφήγηση της υπόθεσης μπορείτε να εντοπίσετε τα επεισόδια που συνθέτουν τον διαρθρωτικό άξονα του; Οι μαθητές σε διάταξη ανά ζεύγη με τη χρήση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου επισημαίνουν στο κείμενο τα επεισόδια που το συνθέτουν. Η επισήμανση μπορεί να γίνει με μία από τις δυνατότητες που παρέχει το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου δηλαδή με διαφορετικό χρωματισμό ή με την αλλαγή γραμματοσειράς ή με την αλλαγή μεγέθους της γραμματοσειράς. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αναμένεται να αναδείξει μία πρώτη εικόνα της αρχιτεκτονικής διάρθρωσης του κειμένου και όχι μόνον καθώς ταυτόχρονα παρουσιάζει και τον «κόσμο» του.

Η διδάσκουσα παραπέμπει τους μαθητές στο *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* για να γνωρίσουν τις σημασίες της έννοιας «κόσμος» και στη συνέχεια θέτει τα ερωτήματα: ποιο είναι το ιδιαίτερο περιβάλλον και η ατμόσφαιρα μέσα στην οποία κινούνται τα πρόσωπα του κειμένου; Ποια γεγονότα, ποια πρόσωπα, ποιες καταστάσεις ή ποιες σχέσεις αποτελούν το μικρό ιδιαίτερο σύμπαν του κειμένου; Τόσο οι απαντήσεις των μαθητών όσο και η συζήτηση που ακολουθεί αναδεικνύουν την κοινωνία των ανθρώπων όπως παρουσιάζεται τη συγκεκριμένη εποχή και στον συγκεκριμένο τόπο. Επομένως, οι μαθητές αντιλαμβάνονται τον κόσμο του κειμένου. Με σύντομη εισήγηση (μετωπική διδασκαλία) η διδάσκουσα αναφέρει πως το κείμενο στηρίζεται «στη σύζευξη του βιώματος με τη γνώση και της εμπειρίας με την τεχνική, σύζευξη που ο Παλαμάς την ονόμασε «ονειρόδραμα» και που είναι, στην ουσία της, ένα αδιάκοπο πέρασμα από το φανταστικό στο πραγματικό και από την μεταφορά στην κυριολεξία» (Μουλλάς 1998: ριζ').

Τα επεισόδια που επισημάνθηκαν και ανέδειξαν τον κόσμο του κειμένου δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να διαπιστώσουν ότι η δομή του κειμένου

στηρίζεται στην εναλλαγή πραγματικότητας και φαντασίας/ονείρου. Η διδάσκουσα επισημαίνει την εναλλαγή σαν ένα ταξίδι μεταξύ δύο πόλων, κυριολεξίας και μεταφοράς, και καλεί τους μαθητές να δουν την εναλλαγή ως συνύπαρξη της πραγματικότητας, τα συγκεκριμένα ρεαλιστικά στοιχεία (τόπος, χρόνος, επάγγελμα προσώπων κλπ.) με τον μύθο, το παραμύθι και σε συνδυασμό με την παραστατική δύναμη με την οποία ζωγραφίζει τα πρόσωπα αλλά και το τοπίο, σε σχέση με τους ήρωες, να αντιληφτούν την ευαισθησία, την έμπνευση, την αισθητική που χαρακτηρίζει την αφηγηματική ικανότητα του Γ. Βιζυηνού. Τους εισάγει στις αισθητικές αξιώσεις της διατύπωσης του Γ. Βιζυηνού με όσο το δυνατόν πιο απλό και κατανοητό τρόπο.

Οι δραστηριότητες των μαθητών κατά τη δεύτερη διδακτική ώρα στηρίζονται κυρίως στον προφορικό λόγο καθώς η διδάσκουσα επιδιώκει να αναδείξει πως και αυτός οφείλει να έχει δομή, συγκρότηση, συνοχή, συγκεκριμένο γλωσσικό κώδικα και αντίστοιχο ύφος.

Τα τελευταία λεπτά της διδακτικής ώρας ο εκπαιδευτικός σημειώνει στον πίνακα το αποτέλεσμα της διδακτικής πορείας της συγκεκριμένης ώρας. Γράφει πως τα επεισόδια που απαρτίζουν το κείμενο συνδυάζουν τον πραγματολογικό χαρακτήρα με μια ποιητική ατμόσφαιρα και ανακοινώνει στους μαθητές πως την επόμενη διδακτική ώρα θα εργαστούν ομαδικά στο εργαστήριο πληροφορικής. Προκειμένου να εξοικονομηθεί χρόνος φροντίζει για τη δημιουργία των έξι τετραμελών ομάδων και τον ορισμό του γραμματέα και του συντονιστή της κάθε ομάδας στο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί έως την επόμενη διδακτική ώρα.

3^η διδακτική ώρα.

Εργαζόμαστε στο εργαστήριο πληροφορικής σε έξι ομάδες των τεσσάρων ατόμων. Τα μέλη των ομάδων έχουν γνωστοποιηθεί και έχουν οριστεί ο γραμματέας και ο συντονιστής κάθε ομάδας. Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος κυριαρχεί χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν χρησιμοποιούνται και άλλες μέθοδοι διδασκαλίας.

Α' Ομάδα

Το απόσπασμα «Ότε μ' εστρατολόγουν δια το έντιμον των ραπτών επάγγελμα, ουδεμία υπόσχεσις των ενεποίησεν επί της παιδικής μου φαντασίας τόσον γοητευτικήν εντύπωσιν, ... Ο βασιλεύς με την κορώνα δαγκάνει τα χείλη του. Παίρνει το ραφτόπουλο από το χέρι, το πηγαίνει στο παλάτι και του δίδει την κόρην του, και τελειώνει η ιστορία» αποτελεί το πρώτο επεισόδιο του κειμένου και είναι το αντικείμενο της ανάγνωσης της ομάδας. Ο εκπαιδευτικός θέτει το ερώτημα: ποιος είναι ο «κόσμος» του επεισοδίου; Τα μέλη της ομάδας γνωρίζουν από την προηγούμενη διδακτική ώρα ότι η αρχιτεκτονική διάρθρωση του κειμένου στηρίζεται στην εναλλαγή πραγματικότητας και φαντασίας. Με αυτό το δεδομένο ο εκπαιδευτικός περιμένει οι μαθητές να απαντήσουν με τη διαπίστωση πως το επεισόδιο που διαβάζουν είναι ένα παραμύθι. Στη συνέχεια προτρέπει τα μέλη της ομάδας να συζητήσουν τα ερωτήματα ποιος, πότε και γιατί αφηγείται το παραμύθι. Να αναρωτηθούν δηλαδή για τον ρόλο της συγκεκριμένης αφήγησης και την επιρροή της στα πρόσωπα του κειμένου. Οι μαθητές εντοπίζουν το πρόσωπο του αφηγητή, τον χρόνο της αφήγησης και συζητούν το ερώτημα του διδάσκοντος για το πώς επηρεάζει τα πρόσωπα του κειμένου η ύπαρξη του παραμυθιού. Η συζήτηση των απαντήσεων τους βοηθάει να αντιληφθούν το παραμύθι ως απόδραση από την πραγματικότητα που τα πρόσωπα βιώνουν. Η αφήγησή του συντελεί στην παρουσίαση και κατανόηση της ζωής των προσώπων και υπογραμμίζει ένα βασικό στοιχείο της πραγματικότητάς τους, τον καταναγκασμό.

Με την ολοκλήρωση της συζήτησης ο γραμματέας της ομάδας σημειώνει στον πίνακα του εργαστηρίου: το πρώτο επεισόδιο είναι ένα παραμύθι που όμως είναι απαραίτητο για το κείμενο, καθώς έχει βασικό στόχο να φωτίσει το βασικό γεγονός στο οποίο επικεντρώνεται το κείμενο.

Τα μέλη της ομάδας ολοκληρώνουν την ανάγνωση του α' επεισοδίου με τη δημιουργία ενός κολάζ (Photovisi ή Collage Maker). Το επεισόδιο είναι ένα παραμύθι και δίδει τη δυνατότητα στη φαντασία και τη δημιουργική σκέψη των μαθητών να

αποτυπώσουν εικαστικά τον λόγο του κειμένου. Η δημιουργία του κολάζ είναι η δραστηριότητα που η ομάδα οφείλει να ετοιμάσει για την επόμενη διδακτική ώρα και να το αναρτήσει στο ιστολόγιο. Παράλληλα, πρέπει να το αποθηκεύσει στον φάκελο του σεναρίου.

Β' Ομάδα

Το απόσπασμα «Ταύτα πάντα μοι τα διηγείτο ο πάππος μου, και μοι τα διηγείτο ωσάν να είχαν συμβή χθες ακόμη, ωσάν να συνέβαινον ανά πάσαν στιγμήν εις τον κόσμον. ... Είναι αληθώς θαυμαστή η προθυμότης και η ευσέβεια, μεθ' ης και ο δυστροπώτερος των ανθρώπων υπακούει παρ' ημίν εις την τελευταίαν επιθυμίαν των αποθνησκόντων» αποτελεί το δεύτερο επεισόδιο του κειμένου και είναι το αντικείμενο της ανάγνωσης της ομάδας. Ο εκπαιδευτικός ζητάει από τα μέλη της ομάδας να εντοπίσουν και να σχολιάσουν τον αφηγητή του επεισοδίου, τον τρόπο ή τους τρόπους που χρησιμοποιεί στην αφήγηση και τον γλωσσικό του κώδικα. Από την συζήτηση ο εκπαιδευτικός περιμένει αρχικά την ανάδειξη της περιγραφής ως εκείνον τον αφηγηματικό τρόπο με τον οποίο αποδίδεται η πραγματικότητα. Στην κατεύθυνση αυτή με τη χρήση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου η ομάδα αλλάζει τη γραμματοσειρά σε εκείνες τις λέξεις, εκφράσεις, περιόδους που φανερώνουν τη δύναμη της περιγραφής του αφηγητή. Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός προτρέπει τα μέλη της ομάδας να προσπαθήσουν να γνωρίσουν μέσα από τις συγκεκριμένες περιγραφές τον «κόσμο» του επεισοδίου, τον τόπο, τους ανθρώπους, την ψυχική τους κατάσταση στο πλαίσιο της ανάδειξης του πραγματολογικού χαρακτήρα του κειμένου και θέτει το εξής ερώτημα: σε ποιες σκέψεις οδηγείσθε αφού γνωρίσετε τον κόσμο του επεισοδίου μέσα από τις περιγραφές; Ερωτά ο εκπαιδευτικός προσδοκώντας από τη μέχρι τώρα διδακτική πορεία η ομάδα να μπορεί να δει τις περιγραφές του κειμένου ως αποτέλεσμα της ευαισθησίας και του λυρισμού του αφηγητή να αποτυπώνουν το ανθρώπινο δράμα σε μια εναλλαγή πραγματικότητας και φαντασίας.

Στη συνέχεια προτρέπει την ομάδα να αναζητήσει τον μεταφορικό λόγο στο επεισόδιο και τον αφηγηματικό τρόπο με τον οποίο εκφέρεται με επιδιωκόμενο σκοπό την ανάδειξη της παραστατικότητας του γλωσσικού κώδικα του αφηγητή.

Με την ολοκλήρωση της συζήτησης ο γραμματέας της ομάδας σημειώνει στον πίνακα του εργαστηρίου: στο δεύτερο επεισόδιο φανερώνεται η αντιστοιχία δομής και θέματος του κειμένου ανάλογη με εκείνη ενός ποιήματος.

Για την επόμενη διδακτική ώρα η ομάδα αναλαμβάνει να συντάξει ένα κείμενο (80-100 λέξεις) απάντηση στο ερώτημα: Τι κερδίζει το κείμενο από την εναλλαγή πραγματικότητας και φαντασίας; Μπορείτε να υποστηρίξετε την ιδιότυπη διατύπωση της αφήγησης, η οποία εκφράζει ευαισθησία, έμπνευση, φαντασία, στοιχεία που ταιριάζουν περισσότερο με την εικόνα ενός ποιητή; Το ιστολόγιο είναι ο χώρος που η ομάδα θα συνθέσει, θα διαμορφώσει και θα κάνει την τελική ανάρτηση του κειμένου. Το κείμενο θα αποθηκευτεί και στον φάκελο του σεναρίου.

Γ' Ομάδα

Το απόσπασμα «Είναι αληθώς θαυμαστή η προθυμότης και η ευσέβεια, μεθ' ης και ο δυστροπώτερος των ανθρώπων υπακούει παρ' ημίν εις την..... Περιστόν να είπω ότι μετά τοιαύτας συγκινήσεις δεν ετόλμησα να νυστάξω εκ νέου. Άλλως τε ήτον ήδη περί τα εξημερώματα και ενόμιζον να εισέλθωμεν μετ' ολίγον εις το χωρίον» αποτελεί το τρίτο επεισόδιο του κειμένου και είναι το αντικείμενο της ανάγνωσης της ομάδας.

Τα μέλη της ομάδας με την ανάγνωση θα προσπαθήσουν να κατανοήσουν τον ρόλο και τη σπουδαιότητα της περιγραφής και ως αφηγηματικό τρόπο απόδοσής του ταξιδιού καθώς θα παρακολουθήσουν το ταξίδι της επιστροφής στον γενέθλιο τόπο του εγγονού, ταξιδιώτη-μετανάστη, προκειμένου να συναντήσει τον παππού του πριν το μακρινό και τελευταίο ταξίδι του· η συνύπαρξη των δύο ταξιδιών θα βοηθήσει επιπλέον την ομάδα να κατανοήσει την πολυσημία του ταξιδιού. Επίσης, για τον διηγηματογράφο Βιζυηνό θα αντιληφθούν τη χρήση της περιγραφής ως οργανικό μέρος του κειμένου και της αφήγησης, καθώς στο συγκεκριμένο επεισόδιο η

περιγραφή του νυχτερινού ταξιδιού με το άλογο ανάμεσα στον ύπνο και τις παραισθήσεις του παιδιού διαβάζεται ως προέκταση της ψυχής του με αποτέλεσμα την κατανόηση της δραματικής κατάστασης, που βιώνει ο αφηγητής.

Για την επίτευξη των στόχων τα μέλη της ομάδας αρχικά, και καθώς στο έγγραφο Word έχει ήδη εντοπισθεί και επισημανθεί το τρίτο επεισόδιο, με το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου αλλάζουν το μέγεθος της γραμματοσειράς στις λέξεις (ρήματα και ουσιαστικά) που δηλώνουν ή και υποδηλώνουν το ταξίδι. Λέξεις όπως *αποχωρισμός, αναχώρηση, αποδημία, πέρατα* κλπ. αποτελούν σημεία σχολιασμού (σε τι αναφέρονται, τι δηλώνουν, τι θέση έχουν στο κείμενο κλπ.) και οδηγούν τη συζήτηση της ομάδας. Επισημαίνεται, λοιπόν, από την ομάδα η πολυσημία του ταξιδιού, η κυριολεκτική και μεταφορική του χρήση. Παράλληλα οι μαθητές έχουν πια τη δυνατότητα να απαντήσουν στα ερωτήματα που θέτει ο εκπαιδευτικός: ποια η οπτική γωνία των περιγραφών που εντοπίσατε; Μπορείτε να αιτιολογήσετε την άποψη πως κάθε περιγραφή είναι αφαιρετική με την έννοια ότι το υποκείμενό της επιλέγει τα στοιχεία του περιγραφόμενου αντικειμένου; Σας έδωσε η περιγραφή τη δυνατότητα να ανακαλύψετε το βαθύτερο νόημα της αφήγησης; Οι απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα, στο πλαίσιο της αναζήτησης των χαρακτηριστικών του κειμένου που θα οδηγήσει στον χαρακτηρισμό του ως διήγημα, αναδεικνύουν την επιτυχημένη χρήση της περιγραφής και τον εξαιρετικό συνδυασμό της με την αφήγηση και τη σωστή χρήση της γλώσσας με στόχο την απόδοση μιας συνολικής αίσθησης της ζωής των πρωταγωνιστών του κειμένου.

Με την ολοκλήρωση της συζήτησης ο γραμματέας της ομάδας σημειώνει στον πίνακα: ο δημιουργός του κειμένου συνδύασε με επιτυχία την περιγραφή με την αφήγηση και με τη σωστή χρήση της γλώσσας και απέδωσε μια συνολική αίσθηση της ζωής των πρωταγωνιστών του κειμένου.

Η εργασία της ομάδας για την επόμενη διδακτική ώρα στηρίζεται στις λέξεις *αποχωρισμός, αναχώρηση, αποδημία, πέρατα* κ.ά., λέξεις που η ομάδα εντόπισε στο κείμενο και χρησιμοποίησε στη συζήτηση. Η ομάδα παραπέμπεται από την

εκπαιδευτικό α) στο Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού–Ανθολόγιο Λογοτεχνίας–[Γεώργιος Βιζυηνός–Αποχωρισμός](#) για να διαβάσει το ποίημα και β) στο YouTube να ακούσει την μελοποίησή του [α\) από τον Ν. Ευδάκη](#) και [β\) από τον Γιάννη Σπανό](#). Στη συνέχεια καλείται να δημιουργήσει ένα κολάζ όπου θα αποτυπώσει την αντίληψή της για τον αποχωρισμό και την αναχώρηση. Το κολάζ θα το αποθηκεύσει στον φάκελο του σεναρίου και θα το αναρτήσει στο ιστολόγιο.

Δ' Ομάδα

Το απόσπασμα «Εν τούτοις, όταν εξεπεξεύσαμεν προ της οικίας του παππού, είχε παρέλθει και η μεσημβρία. Ο Θύμιος, χωρίς να προφέρει λέξιν, διηυθύνθη προς τους σταύλους δια να περιποιηθή τον αποκαμόντα ίππον..... Πάνου στην Μπαήρα! Δεν τον ξεύρεις; Τον σαχλιό! Τον “σουρτούκη”! Τον “χουλούζη”... Τον... Τον... Τον... — Ταύτην την φοράν δεν επερίμενα να τελειώση. Εξέδραμον της οικίας χωρίς να είπω λέξιν» αποτελεί το τέταρτο επεισόδιο του κειμένου και είναι το αντικείμενο της ανάγνωσης της ομάδας.

Η ομάδα επιδιώκει να διαβάσει το τέλος ενός συγκεκριμένου ταξιδιού επιστροφής, αυτό του εγγονού, ταξιδιώτη-μετανάστη και να κατανοήσει τον τρόπο που ο δημιουργός του κειμένου αποκαλύπτει την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης φύσης και εμπειρίας στο πρόσωπο των ηρώων του. Επιπλέον, επιδιώκει να γνωρίσει τον αφηγηματικό τρόπο και τον γλωσσικό κώδικα που χρησιμοποιεί ο αφηγητής για να παρουσιάσει τα πρόσωπα που σηματοδοτούν το τέλος του ταξιδιού.

Έτσι η ομάδα επικεντρώνεται στην ανάδειξη των λογοτεχνικών χαρακτήρων του κειμένου. Ο προτρέπει την ομάδα να δουλέψει σε συζήτηση ανά ζεύγη και αυτό γιατί η ανάδειξη του χαρακτήρα της γιαγιάς με βάση τον λόγο και τις πράξεις της γίνεται αναφορικά με το πρόσωπο του παππού. Κατά συνέπεια, τα δύο ζεύγη της ομάδας ταυτόχρονα και με βάση τις αναφορές τόσο της γιαγιάς όσο και του εγγονού παρουσιάζει και το πρόσωπο του παππού. Εξάλλου, από την αρχή γίνεται αντιληπτό από την ομάδα ότι η γιαγιά με την παρουσία της συμπληρώνει την ψυχογραφία του πρωταγωνιστή παππού.

Στη συνέχεια το ζευγάρι της ομάδας που έχει αναλάβει να παρουσιάσει τη γιαγιά με τη χρήση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου υπογραμμίζει στο κείμενο λέξεις, εκφράσεις, περιόδους που σκιαγραφούν το πορτρέτο της και δημιουργεί τη δική του εικόνα της γιαγιάς μεταφέροντας σε δυο–τρεις διαφάνειες τον λόγο του Γ. Βιζυηνού συνοδεύοντάς τον με πίνακες ζωγραφικής ή φωτογραφίες. Ο διδάσκων για τον σκοπό αυτό έχει δημιουργήσει έναν φάκελο με εικαστικό υλικό, που βρίσκεται αποθηκευμένος στον φάκελο του σεναρίου στον Η/Υ. Περιλαμβάνει ηλεκτρονικές διευθύνσεις ή και υλικό, όπως φωτογραφικά λευκώματα, για να διευκολύνει τους μαθητές. Το υλικό δεν είναι δεσμευτικό για τους μαθητές. Στόχος του διδάσκοντος με τη δημιουργία του φακέλου είναι μόνο η εξοικονόμηση χρόνου.

Όπως προαναφέρθηκε η ανάδειξη της προσωπογραφίας της γιαγιάς γίνεται αναφορικά με το πρόσωπο του παππού. Κατά συνέπεια, το άλλο ζευγάρι της ομάδας με βάση τις αναφορές τόσο της γιαγιάς όσο και του εγγονού παρουσιάζει ταυτόχρονα το πορτρέτο του παππού και δημιουργεί τη δική του εικόνα για τον παππού σε δυο – τρεις διαφάνειες χρησιμοποιώντας λεκτικό κείμενο (λέξεις, εκφράσεις, απόσπασμα από το κείμενο του Βιζυηνού) και πλαισιώνοντάς το με πίνακες ζωγραφικής ή φωτογραφίες.

Σε αυτό το σημείο ο εκπαιδευτικός επισημαίνει τη χρήση της αντίθεσης ως ανάγκη «μιας σοφής αφηγηματικής τεχνικής» (Μουλλάς 1998: ρκ') προκειμένου να αναδειχθεί η προσωπικότητα ενός πολυταξιδεμένου παππού και με την επισήμανση της αντίθεσης θέτει το ερώτημα πώς λειτουργεί ο τρόπος που παρουσιάστηκε η γιαγιά και η θέση της έναντι του παππού για τη συνολική παρουσία του; Με την προσδοκία η ομάδα να αντιληφθεί πως υποσκάπτεται η παρουσία του παππού, φανερώνεται η αδυναμία του.

Η ομάδα σημειώνει με τη βοήθεια του διδάσκοντος πως στην παρουσίαση των προσωπογραφιών του παππού και της γιαγιάς ο αφηγηματικός τρόπος που συμβάλλει στην ανάδειξή τους είναι ο διάλογος.

Με την ολοκλήρωση της συζήτησης ο γραμματέας της ομάδας σημειώνει στον πίνακα του εργαστηρίου: στο κείμενο αποτυπώνονται σκηνές από τη ζωή του πρωταγωνιστή. Δίπλα στον πρωταγωνιστή ο δημιουργός έχει τοποθετήσει εκείνα τα πρόσωπα που στοχεύουν στο να φωτίσουν και να συμπληρώσουν την ψυχογραφία του πρωταγωνιστή.

Η ομάδα για την επόμενη διδακτική ώρα αναλαμβάνει να συντάξει ένα κείμενο, 100 περίπου λέξεων, στο οποίο θα παρουσιάζει τον παππού και τη γιαγιά ως ζευγάρι. Το ιστολόγιο είναι ο χώρος που η ομάδα θα συνθέσει, θα διαμορφώσει και θα κάνει την τελική ανάρτηση του κειμένου. Παράλληλα το κείμενο θα αποθηκευτεί στο φάκελο του σεναρίου.

Ε' Ομάδα

Το απόσπασμα «Η “Μπαήρα” είναι το προς βορράν της οικίας του παππού μέγα βραχώδες ύψωμα, εφ' ού άλλοτε ήτον εκτισμένη η ακρόπολις του τόπου, νυν δε υψούται επί των πελασγικών αυτής τειχών το τουρκικόν διοικητήριον ... Διότι το μειδιάμα του παππού ήτον η λάμψις, ην έσυρεν οπίσω της η προς ουρανόν αποδημούσα ψυχή του. Διότι ο καυμένος ο παππούς συνεπλήρωνε αληθώς τώρα “το μόνον της ζωής του ταξείδιον”!» αποτελεί το πέμπτο επεισόδιο του κειμένου και είναι το αντικείμενο της ανάγνωσης δύο ομάδων της Ε και της ΣΤ' ομάδας.

Η Ε' ομάδα επιδιώκει με την ανάγνωση του επεισοδίου να εντοπίσει εκείνα τα στοιχεία που θα βοηθήσουν να ολοκληρωθεί ο χαρακτηρισμός του λογοτεχνικού είδους. Ο εκπαιδευτικός θέτει προς την ομάδα αρχικά το ερώτημα: ποιες σκηνές αποτελούν το επεισόδιο και ποια είναι τα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν; Και στη συνέχεια προτρέπει την ομάδα ανακαλώντας το κάθε μέλος την αρχική, προσωπική ανάγνωση ολόκληρου του κειμένου να σκεφτεί ποια στοιχεία προσθέτει το επεισόδιο για την προσωπικότητα του πρωταγωνιστή; Τι είδους στοιχεία προσθέτει για την προσωπικότητά του; Είναι κατά τη γνώμη της ομάδας το επεισόδιο που τώρα διαβάζει ιδιαίτερα σημαντικό για τη ζωή και τη μοίρα του πρωταγωνιστή; Η συζήτηση των μαθητών της ομάδας μεταξύ τους και με τον εκπαιδευτικό αναδεικνύει

τα στοιχεία που ολοκληρώνουν την προσωπικότητα του παππού παρουσιάζοντας την ψυχογραφία του. Επιπλέον, το τελευταίο επεισόδιο αναδεικνύει μια αποφασιστική στιγμή της ζωής του πρωταγωνιστή-παππού, και μάλιστα φανερώνει στη συνέχεια και τις συνέπειες που είχε για τον ίδιο. Σε αυτό το σημείο ο εκπαιδευτικός υποβάλλει ακόμα ένα ερώτημα προς την ομάδα: ο επίλογος του κειμένου προκύπτει από μια προηγούμενη κλιμάκωση των συμβάντων; Η απάντηση που θα προκύψει και ιδιαίτερα η επιχειρηματολογία της ομάδας φανερώνει και τον βαθμό κατανόησης της αρχιτεκτονικής διάρθρωσης του κειμένου.

Με την ολοκλήρωση της συζήτησης ο γραμματέας της ομάδας σημειώνει στον πίνακα του εργαστηρίου: η αφήγηση του επεισοδίου μπορεί να προσφέρει στον αναγνώστη μια πλήρη ψυχογραφία του πρωταγωνιστή και μια συνολική αίσθηση της ζωής του. Το επεισόδιο ως επίλογος του κειμένου προκύπτει από μια προηγούμενη αισθητή κλιμάκωση συμβάντων.

Η ομάδα για την επόμενη διδακτική ώρα αναλαμβάνει να συντάξει, και με βάση τις σημειώσεις του γραμματέα από τη συζήτηση, ένα κείμενο 80 περίπου λέξεων σχολιάζοντας την πρόταση «συνήθως [το διήγημα] παρουσιάζει μια αποφασιστική στιγμή της ζωής, που μπορεί να συνεπάγεται ένα μοιραίο πλήγμα» (Αθανασόπουλος 2010: 112). Το ιστολόγιο είναι ο χώρος που η ομάδα θα συνθέσει, θα διαμορφώσει και θα κάνει την τελική ανάρτηση του κειμένου. Παράλληλα το κείμενο θα αποθηκευτεί στο φάκελο του σεναρίου.

ΣΤ' Ομάδα

Το απόσπασμα «Η “Μπαήρα” είναι το προς βορράν της οικίας του παππού μέγα βραχώδες ύψωμα, εφ' ού άλλοτε ήτον εκτισμένη η ακρόπολις του τόπου, νυν δε υψούται επί των πελασγικών αυτής τειχών το τουρκικόν διοικητήριον ... Διότι το μειδιάμα του παππού ήτον η λάμψις, ην έσυρεν οπίσω της η προς ουρανόν αποδημούσα ψυχή του. Διότι ο καϋμένος ο παππούς συνεπλήρωνε αληθώς τώρα “το μόνον της ζωής του ταξειίδιον”!» αποτελεί το πέμπτο επεισόδιο του κειμένου και είναι

το αντικείμενο της ανάγνωσης δύο ομάδων, της Ε' και της ΣΤ' ομάδας, όπως έχει ήδη αναφερθεί.

Ο διδάσκων υπενθυμίζει στην ΣΤ' ομάδα πως το σενάριο, παράλληλα με τον εντοπισμό και την ανάδειξη των χαρακτηριστικών του λογοτεχνικού είδους, επιδιώκει να αντιληφθούν το ταξίδι ως απόδραση από την πραγματικότητα διά της φαντασίας, την ταύτιση του «ασάλευτου» ταξιδιώτη με την επιθυμία και το όνειρο αλλά και το ταξίδι ως σύμβολο του μακρινού και τελευταίου ταξιδιού για κάθε ταξιδιώτη της ζωής. Προτρέπει την ομάδα α) να παρακολουθήσει από την ταινία του Λάκη Παπαστάθη *Το μόνον της ζωής του ταξείδιον* ένα σύντομο απόσπασμα της συνάντησης [του παππού με τον εγγονό στην Μπαήρα](#) και β) μετά την προβολή η ομάδα να επιλέξει την ταυτόχρονη συζήτηση ανά ζεύγη (εταιρική) προκειμένου τα μέλη της να συζητήσουν, απαντήσουν, σχολιάσουν τα ερωτήματα και τα θέματα προς συζήτηση που θα τεθούν. Μια τέτοια διδακτική οργάνωση πιστεύει πως θα βοηθήσει να εκφραστούν περισσότερες απόψεις και έτσι να αξιολογηθεί μέσα από την εταιρική αλληλεπίδραση η προσωπική τους κατανόηση. Στη συνέχεια θέτει προς συζήτηση τα ερωτήματα: Πότε ο παππούς ανέβαινε στην Μπαήρα, γιατί ανέβαινε κατά τον αφηγητή και πώς ο ίδιος ο παππούς αιτιολογούσε την επιλογή του; Υπάρχει ένα σημείο όπου συγκλίνουν οι ζωές του παππού και του εγγονού; Σε ποια ταξίδια του αναφέρεται ο παππούς και πώς θα τα χαρακτηρίζατε; Αντιλαμβάνεται και πώς ο εγγονός τα ταξίδια του παππού; Το ταξίδι και για τον παππού αλλά και για τον εγγονό σε ποιο πλαίσιο αναπτύσσεται; Στην αφήγηση του παππού επαναλαμβάνεται επίμονα το μοτίβο του ουρανού. Ποιο είναι το συμβολικό του περιεχόμενο; Ο διδάσκων με την συζήτηση προσδοκά η ομάδα να επισημάνει το «ακίνητο ταξίδι» του παππού και τον χαρακτηρισμό του ίδιου ως «ασάλευτου ταξιδευτή». Σε αυτή την κατεύθυνση ζητάει από την ομάδα αφού χαρακτηρίσει το σχήμα λόγου που συνθέτουν οι δύο εκφράσεις «ακίνητο ταξίδι» και «ασάλευτος ταξιδευτής» να αναφερθεί στη δραματική σύγκρουση που κρύβουν οι όροι. Ως βοηθητικό υλικό ο εκπαιδευτικός προτείνει στην ομάδα να διαβάσει το κείμενο του [Κώστα Ουράνη, Ακίνητα ταξίδια](#).

που έχει τοποθετήσει στον φάκελο του σεμιναρίου και βρίσκεται αποθηκευμένος στον Η/Υ. Με αφορμή τις συνεφορές-οξύμωρο σχήμα «ακίνητο ταξίδι» και «ασάλευτος ταξιδευτής» ο διδάσκων επαναλαμβάνει τη διαπίστωση για την ιδιότυπη λογοτεχνικότητα του κειμένου που χαρακτηρίζεται από ευαισθησία, φαντασία και αισθητική που ταιριάζει σε ποίημα (ποιητικότητα κειμένου).

Η εξέλιξη της συζήτησης στην ομάδα σημειώνει την απόδραση του ταξιδιού ως ανάγκη για την ψυχική ισορροπία του παππού και καταλήγει στον αναστοχασμό με το ερώτημα: άραγε ο παππούς που βίωσε το ταξίδι μέσα από το παραμύθι, το όνειρο, τη φαντασία ταξίδεψε αληθινά;

Με την ολοκλήρωση της συζήτησης ο γραμματέας της ομάδας σημειώνει στον πίνακα με υπόδειξη του διδάσκοντος τον στίχο του Κ. Παλαμά «ασάλευτος ταξίδεψα σε μια άλλη χώρα».⁴

Για την επόμενη διδακτική ώρα τα μέλη της ομάδας αναλαμβάνουν το καθένα χωριστά να γράψουν τις σκέψεις τους για το καταληκτικό ερώτημα (άραγε ο παππούς που βίωσε το ταξίδι μέσα από το παραμύθι, το όνειρο, τη φαντασία ταξίδεψε αληθινά;). Καλούνται να τις καταθέσουν ως κείμενο ημερολογίου. Το κείμενο θα αποθηκευτεί στον φάκελο του σεναρίου και θα αναρτηθεί στο ιστολόγιο.

Με την ολοκλήρωση της ώρας οι έξι προτάσεις του πίνακα μεταφέρονται από έναν μαθητή σε ένα έγγραφο Word και αποθηκεύονται στον φάκελο του σεναρίου.

4^η διδακτική ώρα

Εργαζόμαστε στο εργαστήριο της πληροφορικής αρχικά σε ομάδες καθώς τα πρώτα λεπτά (10-15 λεπτά) οι συντονιστές των ομάδων παρουσιάζουν την εργασία της ομάδας τους. Οι εργασίες των έξι ομάδων, που συνδυάζουν το λεκτικό κείμενο με την εικόνα, βρίσκονται αναρτημένες και στο ιστολόγιο.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός α) ανοίγει το έγγραφο Word, που βρίσκεται στον φάκελο του σεναρίου, και περιέχει τα έξι σημεία-συμπεράσματα των ομάδων για το

⁴ Κ. Παλαμάς, Αφιέρωμα. *Απαντα*, τ. Γ', 43. Αθήνα, 1960.

κείμενο και σχολιάζει επιγραμματικά κάθε σημείο με τεκμηρίωση-παραπομπή στο ίδιο το κείμενο, και β) παραπέμπει όλες τις ομάδες στο [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#) και στο λήμμα «Διήγημα» για να το διαβάσουν και να απαντήσουν στα ερωτήματα: είναι το κείμενο που διαβάσατε, λαμβάνοντας υπόψη τα έξι σημεία-συμπεράσματα, διήγημα; Υπάρχουν σημεία και αν ναι ποια που σας κάνουν να αμφισβητείτε τον χαρακτηρισμό του κειμένου ως διήγημα; Ο εκπαιδευτικός περιμένει με βάση και αναφορά σε όσα έχουν ειπωθεί μέχρι τώρα οι μαθητές να χαρακτηρίσουν το κείμενο ως διήγημα αλλά και να διατυπώσουν ερωτήσεις σχετικά με την έκταση του κειμένου. Στο σημείο αυτό με εισήγηση (μετωπική διδασκαλία) και απευθυνόμενος στην ολομέλεια του τμήματος σημειώνει «... χαρακτηριστικό ενός διηγήματος είναι η συντομία του. Η έκταση του, βέβαια, δεν είναι επακριβώς καθορισμένη και μπορεί να ποικίλλει...» (*Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων* 2000: 50). Η συντομία δεν μπορεί να καθοριστεί ποσοτικά. Ειδικά για τον Γ. Βιζυηνό επισημαίνει πως με τα διηγήματά του έθεσε τη βάση και την απαρχή της δημιουργίας του ελληνικού διηγήματος. Με τη βοήθεια του βιντεοπροβολέα προβάλλει στον πίνακα του εργαστηρίου της πληροφορικής διαφάνεια με τα λόγια του Βιζυηνού «Πρώτος εγώ διήνοιξα τον νέον δρόμον της νεοελληνικής λογοτεχνίας, κατορθώσας διά των εν τη Εστία διηγημάτων μου να υποδείξω [...] τι εστί διήγημα, τι εστί μελέτη και αναγραφή του εθνικού βίου και των εθνικών παραδόσεων υπό τύπον διηγήματος και λογογραφίας, εν καθαρά ψυχολογική και ιστορική κρίσει» (Βιζυηνός 1991: 41). Βέβαια επισημαίνει ότι τα πράγματα εξελίσσονται, προσαρμόζονται και στον χώρο του διηγήματος. Έτσι σήμερα έχουμε ποικίλες σύντομες αφηγηματικές φόρμες (αρκετών ειδών) που δεν είναι διήγημα, αλλά είναι αναμφίβολα λογοτεχνία.

Λίγο πριν την ολοκλήρωση της ώρας ο εκπαιδευτικός αναθέτει την ατομική εργασία των μαθητών για την επόμενη διδακτική ώρα: αφού διαβάσουν το διήγημα του [Κων/νου Χατζόπουλου, Το σπίτι του δασκάλου](#), να εντοπίσουν εκείνα τα χαρακτηριστικά που το κατατάσσουν στο διήγημα. Ο εκπαιδευτικός αναρτά στο

ιστολόγιο του μαθήματος, με την ολοκλήρωση του σεναρίου, κείμενο με τον τίτλο «Διήγημα, τα χαρακτηριστικά του».

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

—

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο, ως διδακτικό υλικό, μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον όμιλο Δημιουργικής Γραφής και Φιλαναγνωσίας, καθώς στον όμιλο υπάρχει η δυνατότητα για περισσότερη εμβάθυνση σε ζητήματα λογοτεχνικής θεωρίας και αφηγηματολογίας. Επίσης, το υλικό του μπορεί να αποτελέσει τη βάση ενός ευρύτερου σεναρίου για την ποιητική του διηγηματογράφου Γ. Βιζυηνού.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Είναι ένα τετράωρο εισαγωγικό σενάριο με αρκετούς στόχους και όχι εύκολους. Κρίνουμε πως μια πολύ καλή προετοιμασία από τον εκπαιδευτικό, η οποία συνίσταται σε ακριβείς στόχους συνδυαστικά με ανάλογες δραστηριότητες, θα κρατήσουν το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή των μαθητών και τις τέσσερις διδακτικές ώρες.

Στη διάρκεια της διδασκαλίας όλοι οι μαθητές οφείλουν να συμμετέχουν προκειμένου να ολοκληρώνονται οι δραστηριότητες στον ορισμένο χρόνο. Η ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων αποτελεί ένδειξη κατανόησης του σεναρίου. Επίσης, κρίνουμε απαραίτητη τη συμμετοχή όλων των μαθητών στο ιστολόγιο. Η ασύγχρονη συνεργασία είναι απαραίτητη αφού με αυτό τον τρόπο το σενάριο και ιδιαίτερα η διδασκαλία του επεκτείνονται χρονικά και δίνεται η ευκαιρία για συζήτηση, προβληματισμό και εμβάθυνση.

Αν λάβουμε υπόψη μας ότι το διήγημα είναι μια αφήγηση σύντομη με αρχιτεκτονική δομή, με φροντισμένη γλώσσα, γύρω από την καθοριστική στιγμή του

ήρωα, ανάλογα στοιχεία πρέπει να χαρακτηρίζουν και τη διδασκαλία του. Και αυτό είναι μια διδακτική πρόκληση για τον εκπαιδευτικό.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανασόπουλος, Β. 2010. *Οι ιστορίες του κόσμου. Τρόποι της γραφής και της ανάγνωσης του οράματος*. Αθήνα: Πατάκης.

Βιζυηνός, Γ. [1980] 1998. *Νεοελληνικά Διηγήματα*. Επιμ. Παν. Μουλλάς. Αθήνα: Εστία.

Βιζυηνός, Γ. 1991. *Τα διηγήματα*. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη.

Παντζαρέλας, Π. 2012. Τα βασικά εργαλεία των ΤΠΕ στη διδασκαλία της λογοτεχνίας και οι χρήσεις τους: περιβάλλοντα παραγωγής λόγου, λογισμικό παρουσίασης και διαδίκτυο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_pantzarelas_0.pdf

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κώστας Ουράνης

Ακίνητα ταξίδια

Μπαίνομε στην εποχή των ταξιδιών. Πολλοί ετοιμάζονται να φύγουν. Στα σαλόνια, στα κέντρα, μαζεύονται και ανταλλάζουν τα σχέδιά τους και τις πληροφορίες τους, όπως μαζεύονται και τερετίζουν με μian ιδιαίτερη φλυαρία τα πουλιά, πριν κάνουν φτερό για τις μεγάλες, μυστηριώδεις αποδημίες τους. Κιόλας, στον πυρετό και στην προετοιμασία της αναχώρησης, ζουν τη μισή — ίσως καιν τη μεγαλύτερη — χαρά του ταξιδιού...

Για κείνους που δεν μπορούν να φύγουν —και που λυπούνται γι' αυτό — απομένει ακόμα μια παρηγοριά: τ' ακίνητο ταξίδι. Δεν αστειεύομαι. Οι μεγαλύτεροι εξερευνητές, οι περιπετειωδέστεροι Ροβινσώνες Κρούσοι υπήρξαν τα παιδιά, τα

παιδιά που δεν κουνήθηκαν από την αυλή του σπιτιού τους. Είναι ζήτημα φαντασίας. Δεν μπορούμε, βέβαια, να ξαναβρούμε τη μαγική αυτή ράβδο της παιδικής φαντασίας και αυταπάτης, μπορούμε όμως να εξασκήσουμε τη φαντασία μας, ώστε το ταξίδι να κυμαίνεται στην ψυχή μας μεταξύ ρεμβασμού και πραγματικότητας, χωρίς να κουνηθούμε από την πολυθρόνα μας.

Τη φαντασία μας μπορούν να τη βοηθήσουν και μερικά εξωτερικά αντικείμενα, που θα τα ονόμαζα «ταξιδιωτικά χάπια»: βιβλία που μιλάν για ταξίδια, εικόνες ξένων μερών, κούνιες κρεμαστές στα δέντρα που δίνουν την εντύπωση κλυδωνισμού πλοίου —καί άλλα παρόμοια. Ο Γάλλος συγγραφέας Υσμάν μας έδωσε με τον ήρωα του Ντεζεσέντ τον υποδειγματικό τύπο του ακίνητου ταξιδιώτη. Ο ήρωας αυτός, θέλοντας να ταξιδεύσει, περιοριζόταν να μεταφέρεται με τις αποσκευές του στο σιδηροδρομικό σταθμό, από τον οποίο φεύγουν οι Άγγλοι επισκέπτες του Παρισιού για τη χώρα τους. Εκεί, ακούοντας τις λαρυγγώδεις ομιλίες τους, τρώγοντας ζαμπόνι και πίκλες στο μπουφέ, καπνίζοντας στην πίπα του αγγλικό καπνό, χόρταινε από αγγλικές εντυπώσεις και γύριζε σπίτι του ύστερα από δυο ώρες κουρασμένος σα να ερχότανε από ταξίδι μηνών στην Αγγλία.

Είχα τη σπανία τύχη να γνωρίσω στη ζωή μου τον εξαισιότερο τύπο του ακίνητου ταξιδιώτη, μπρος στον οποίο ο ήρωας του Υσμάν δεν είναι παρά μια ανούσια μετριότητα. Είταν στην Πορτογαλία. Επισκέφτηκα κάποτε ένα ακρωτήριο— που είναι το ακρότατο σημείο της Ευρώπης που εισχωρεί μέσα στον Ατλαντικό. Ένα ακρωτήριο βραχώδες και που το δέρνουν αιώνια τα κύματα. Στα βράχια του, σφηνωμένοι ή κομμένοι στα δυο σάπιζαν οι σκελετοί ναυαγισμένων πλοίων. Εκεί, στο νεκροταφείο αυτό των караβιών, μέσα στην ερημιά της άξενης ακτής και το ρόχθο των αιώνιων κυμάτων, ένας άνθρωπος είχε χτίσει ένα μικρό ισόγειο σπίτι και ζούσε ολομόναχος. Τέτοιοι μισάνθρωποι ή ασκητές υπάρχουν παντού— και σ' αυτή τη μοναξιά του δεν υπήρχε τίποτα το εξαιρετικό. Το εξαιρετικό το είδα όταν ο άνθρωπος αυτός μ' έμπασε μέσα στο ερημικό του σπίτι. Ποτέ στη ζωή μου δεν είδα και δεν ένοιωσα κάτι παρόμοιο. Το εσωτερικό του σπιτιού, από τα έπιπλα ίσαμε τα

παραμικρότερα αντικείμενα, είχαν φτιαγμένο από λείψανα των ναυαγισμένων στους βράχους πλοίων.

Οι πόρτες ήταν πόρτες καμινών, τα κρεβάτια κουκέτες πλοίων, τα πιάτα και τα φλιτζάνια ερχόντουσαν από διάφορα μέρη του κόσμου, ένας παπαγάλος τσίριζε αγγλικές βρισιές και στις εταζέρες μας κοίταζαν διάφορες φωτογραφίες γυναικών: γυναικών πλοιάρχων που είχαν χαθεί με τα καράβια τους.

Κι ο άνθρωπος αυτός ζούσε εκεί, ανάμεσα στα ναύαγια αυτά, ακίνητος μέσα στο σπίτι του, όλα τα ταξίδια κι όλες τις τρικυμίες, όλες τις περιπέτειες κι όλες τις ζωές διαφόρων πεθαμένων ανθρώπων, που δεν τους είχε δει ποτέ, προεκτείνοντας τη ζωή τους με τη δική του. Ζούσε εκεί, καπνίζοντας την πίπα του στα έρημα βράχια και περιμένοντας να ξεβραστεί κανένα άλλο πτώμα καπετάνιου, για να πλουτίσει με μιαν ακόμα ιστορία και περιπέτεια την πολυτάραχη κι ακίνητη ζωή του...